

พลิกโฉมท้องถิ่นไทย : พลเมืองกับรัฐประศาสนศาสตร์*

TRANSFORMING THAI LOCALITY: CITIZENS AND PUBLIC ADMINISTRATION

ธนารัตน์ จิตต์พายัพ

Thanarat Chitpaiyap

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6701104233@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาการพลิกโฉมท้องถิ่นไทย ผ่านกระบวนการกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ การกระจายอำนาจเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ทว่าในบริบทของประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทาย อาทิ ความไม่พร้อมของบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงปัญหาการทุจริต และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เต็มที่ แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีส่วนร่วมของพลเมือง ในการกำหนดทิศทาง ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และเสริมสร้างศักยภาพของท้องถิ่นให้พึ่งพาตนเองได้ บทความนี้จะวิเคราะห์ว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวสามารถช่วยลดผลกระทบเชิงลบของการกระจายอำนาจ และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่นได้อย่างไร พร้อมศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเป็นกลไกขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการสร้างธรรมาภิบาลที่ดี การศึกษานี้จะนำเสนอภาพรวมของการกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่นในประเทศไทย ผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ และวิเคราะห์บทบาทของพลเมืองกับการบริหารภาครัฐ ในการเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยฐานรากต่อไป เพื่อสร้างการพลิกโฉมท้องถิ่นไทยที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: พลเมือง; การบริหารภาครัฐ; ท้องถิ่นไทย

Abstract

This academic article examined the transformation of Thai localities through decentralization and local administration, drawing on the concept of comparative public administration. Decentralization is a key mechanism for strengthening democracy and increasing the efficiency of public administration. However, in the Thai context, challenges remain, including inadequate personnel, budget, and infrastructure, as well as corruption and incomplete public participation. The concept of citizen public administration has become crucial, emphasizing the need for citizen participation in determining the direction, monitoring the performance of government agencies, and strengthening local self-reliance. This article analyzed how applying this concept can mitigate the negative impacts of decentralization and promote sustainable development at the local level. It also examined the role of local administrative organizations as a mechanism for fostering public participation and fostering good governance. This study presented an overview of decentralization and local

*Received August 27, 2025; Revised September 27, 2025; Accepted October 1, 2025

administration in Thailand, including both positive and negative impacts. It also examined the role of citizens in public administration in addressing these issues and promoting the development of grassroots democracy, ultimately contributing to the sustainable transformation of Thai localities.

Keywords: Citizens; Public Administration; Thai Local Administrative Organizations

บทนำ

ในโลกยุคใหม่ที่มีการบริหารจัดการสาธารณะต้องเผชิญกับความซับซ้อน ความหลากหลายของความต้องการประชาชน และข้อจำกัดของระบบราชการแบบรวมศูนย์ แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น การกระจายอำนาจไม่เพียงแต่เป็นแนวทางการปรับโครงสร้างการบริหารราชการเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐในการเป็น “ผู้ร่วมพัฒนา” ร่วมกับพลเมืองแทนที่จะเป็น “ผู้ปกครอง” ที่กำหนดทุกนโยบายจากส่วนกลาง (พจนานัลย์ ไชยรังสี, 2550)

ในบริบทของสังคมไทย แม้จะมีความพยายามผลักดันการกระจายอำนาจผ่านการปฏิรูปกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ มานานหลายทศวรรษ เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 และรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่ให้หลักประกันต่ออำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีข้อจำกัดและความท้าทายจำนวนมาก ทั้งในด้านโครงสร้างระบบราชการที่ยังยึดโยงกับส่วนกลาง ความไม่พร้อมของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร (วุฒิสภา ต้นไชย, 2560) ความพยายามในการกระจายอำนาจของไทยผ่านรัฐธรรมนูญหลายฉบับ เช่น ฉบับปี 2540, 2550 และ 2560 สะท้อนให้เห็นความต่างระหว่างโอกาสตามกฎหมายกับการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในยุครัฐธรรมนูญ 2540 มีการให้อำนาจท้องถิ่นและสิทธิประชาชนอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ส่วนฉบับ 2550 แม้จะสานต่อหลักการ แต่กลับเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่บั่นทอนการขับเคลื่อน ขณะที่รัฐธรรมนูญ 2560 กลับถูกมองว่าลดทอนอำนาจท้องถิ่นและเพิ่มการกำกับดูแลจากส่วนกลางมากขึ้น ความท้าทายที่สำคัญยังคงอยู่ที่การต่อต้านจากระบบราชการส่วนกลาง ความไม่พร้อมของบุคลากรท้องถิ่น และการขาดความต่อเนื่องของนโยบาย การกระจายอำนาจจึงยังเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและยังห่างไกลจากการบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญที่ถูกขับเคลื่อนในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ด้วยความเชื่อว่าการโอนถ่ายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบจากรัฐบาลกลางไปสู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่เพิ่มขึ้น การตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ตรงจุดมากขึ้น และที่สำคัญคือการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยฐานราก อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าวในบริบทของประเทศไทยยังคงเผชิญกับความท้าทายและก่อให้เกิดผลกระทบที่ซับซ้อน ทั้งในมิติของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการภาครัฐ การทำความเข้าใจผลกระทบเหล่านี้อย่างรอบด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อค้นหาแนวทางในการเสริมสร้างการกระจายอำนาจให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ชำนาญ จันทรเรือง, 2549)

แนวคิดการบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ (Civic Public Administration) นำเสนออีกมิติหนึ่งของการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะพลเมือง (civic) ที่มีความตื่นตัวและเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนา การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และการเป็นหุ้นส่วนในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ ซึ่งแตกต่างจากการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมที่เน้นโครงสร้างอำนาจจากบนลงล่าง การ

ประยุกต์ใช้แนวคิดนี้กับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในสังคมไทยปัจจุบันจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นการพิจารณาบทบาทของพลเมืองในการเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการกระจายอำนาจให้ประสบความสำเร็จ ลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้น และสร้างเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น (สุรชัย พรหมพันธุ์ และคณะ, 2567)

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอภาพรวมของการกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่นในประเทศไทย โดยเน้นย้ำถึงพัฒนาการ ความท้าทาย และผลกระทบที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองในการเป็นกรอบคิดสำคัญที่จะช่วยวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการยกระดับการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยต่อไป

การกระจายอำนาจท้องถิ่นไทย

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างการบริหารของรัฐให้มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ได้อย่างแท้จริง แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากความพยายามในการลดอำนาจการควบคุมจากส่วนกลาง และถ่ายโอนอำนาจ หน้าที่ ทรัพยากร และความรับผิดชอบไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจในพื้นที่ (ธัญญพัทธ์ ภูริพิณินันท์, 2565)

ในประเทศไทย การกระจายอำนาจเริ่มได้รับการผลักดันอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2535 และได้ถูกตราเป็นนโยบายระดับชาติผ่านพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะ และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม แม้อำนาจจะมีความก้าวหน้า แต่กระบวนการถ่ายโอนอำนาจในทางปฏิบัติก็ยังคงดำเนินไปอย่างล่าช้าและเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ (วราวุธ วัชระพันธ์, 2567)

หนึ่งในปัญหาหลักคือการถ่ายโอนภารกิจโดยไม่มี การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากยังพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลาง ขาดความสามารถในการหารายได้ของตนเอง ทำให้ขาดอิสระในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ โครงสร้างราชการที่เน้นการควบคุมจากบนลงล่าง (Top-down) ก็ยังฝังรากลึกในระบบราชการไทย ทำให้การบริหารในท้องถิ่นมักถูกกำกับโดยกระทรวง ทบวง กรม แทนที่จะให้อิสระในการตัดสินใจอย่างแท้จริง (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2567)

อีกปัจจัยสำคัญคือ ความไม่พร้อมของบุคลากรท้องถิ่นในด้านความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารงานสาธารณะ รวมถึงการขาดกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลภายในระดับพื้นที่ ส่งผลให้บางแห่งเกิดปัญหาการใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม หรือขาดความโปร่งใส ซึ่งกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชน การกระจายอำนาจยังมีผลกระทบเชิงบวกที่สำคัญ กล่าวคือ ทำให้เกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา เกิดการสร้างนวัตกรรมในการให้บริการสาธารณะที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละพื้นที่ และช่วยลดภาระของหน่วยงานรัฐส่วนกลางได้ในระยะยาว เพื่อให้การกระจายอำนาจเกิดผลอย่างแท้จริงและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการให้ยืดหยุ่นมากขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมแนวคิด “รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง”

(Civic Public Administration) ซึ่งยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เน้นความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และเป็นเจ้าของกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง (ชำนาญ ชูเที่ยง และคณะ, 2566) แนวทางดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แต่ยังช่วยให้การบริหารท้องถิ่นมีความชอบธรรม โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของประชาชนในสังคมไทยยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลกระทบของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในสังคมไทยปัจจุบัน

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปภาครัฐในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย โดยมีเป้าหมายหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ การตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ตรงจุด และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย การกระจายอำนาจได้ส่งผลกระทบทั้งในเชิงบวกและลบ และทำให้เกิดคำถามถึงบทบาทของ “พลเมือง” ในการขับเคลื่อนและตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การพิจารณาถึงความสำคัญของ รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง (Civic Public Administration) ในการจัดการกับผลกระทบเหล่านี้

การกระจายอำนาจในประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) เป็นต้นมา และมีความชัดเจนมากขึ้นหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2560 ซึ่งให้ความสำคัญกับการปกครองส่วนท้องถิ่นและอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลกระทบเชิงบวก

การตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อปท. มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากกว่ารัฐบาลกลาง ทำให้สามารถรับรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุดมากขึ้น เช่น การจัดการโครงสร้างพื้นฐานในท้องถิ่น การบริการสาธารณะพื้นฐาน และการส่งเสริมอาชีพ

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผน และการตรวจสอบการดำเนินงานของ อปท. ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การจัดทำประชาคมท้องถิ่น การประชุมสภา อปท. และการเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่น

การพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่น อปท. มีอิสระในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรมากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่นและนวัตกรรมในการบริหารจัดการ

การสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยฐานราก: การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ทางการเมืองและปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

2. ผลกระทบเชิงลบและความท้าทาย

ความไม่พร้อมของบุคลากรและทรัพยากร อปท. หลายแห่งยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ งบประมาณ และเทคโนโลยีที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือมีขนาดเล็ก

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การกระจายอำนาจทางการเงินและการจัดซื้อจัดจ้างได้เปิดช่องให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระดับท้องถิ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เต็มที่ แม้จะมีช่องทางการมีส่วนร่วม แต่ประชาชนจำนวนมากยังคงขาดความตื่นตัว ความรู้ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ของตนเอง และความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

การเมืองท้องถิ่น การแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้ง การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง

การกำกับดูแลจากส่วนกลาง การกำกับดูแลจากรัฐบาลกลางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังคงเป็นประเด็นถกเถียงว่าควรมีความเข้มงวดมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ อปท. มีอิสระในการทำงานในขณะที่ยังคงรักษามาตรฐานความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

บทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองในสังคมไทยปัจจุบัน

จากผลกระทบและความท้าทายข้างต้น รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง (Civic Public Administration) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นแนวทางแก้ไขและเสริมสร้างการกระจายอำนาจให้เกิดประโยชน์สูงสุดในสังคมไทย โดยเน้นย้ำถึงบทบาทของ “พลเมือง” ที่ไม่เพียงเป็นผู้รับบริการจากภาครัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและควบคุมการทำงานของภาครัฐด้วย

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของพลเมือง

สร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกพลเมือง การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนเองในการบริหารท้องถิ่น รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

เปิดช่องทางและกลไกการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย อปท. ควรพัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่เข้าถึงง่ายและหลากหลาย เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (E-Participation) การจัดเวทีประชาคมที่เปิดกว้าง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคประชาสังคม และการสนับสนุนกลุ่มพลเมืองที่รวมตัวกันเพื่อผลักดันประเด็นสาธารณะ

การสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผน การจัดทำงบประมาณ การดำเนินโครงการ ไปจนถึงการประเมินผลและการตรวจสอบ เพื่อให้การมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการบริหารงานของ อปท. และชีวิตของประชาชน

2. การเสริมสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาล

การตรวจสอบโดยภาคประชาชน พลเมืองมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ตรวจสอบการทำงานของ อปท. โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การร้องเรียนเมื่อพบความไม่ชอบมาพากล และการติดตามผลการแก้ไขปัญหา

การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ อปท. ต้องมีความรับผิดชอบในการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานงบประมาณ โครงการ และผลการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่ายและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้

การสร้างความร่วมมือระหว่าง อปท. และภาคประชาสังคม การทำงานร่วมกันระหว่าง อปท. และองค์กรภาคประชาสังคมในการจัดทำแผนพัฒนา การเฝ้าระวังการทุจริต และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการกำกับดูแลและสร้างธรรมาภิบาล

การส่งเสริมความรับผิดชอบ (Accountability) รัฐประศาสนศาสตร์พลเมืองเน้นให้ อปท. มีความรับผิดชอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านผลการดำเนินงาน ความถูกต้องตามกฎหมาย และความคุ้มค่าของการใช้จ่ายงบประมาณ

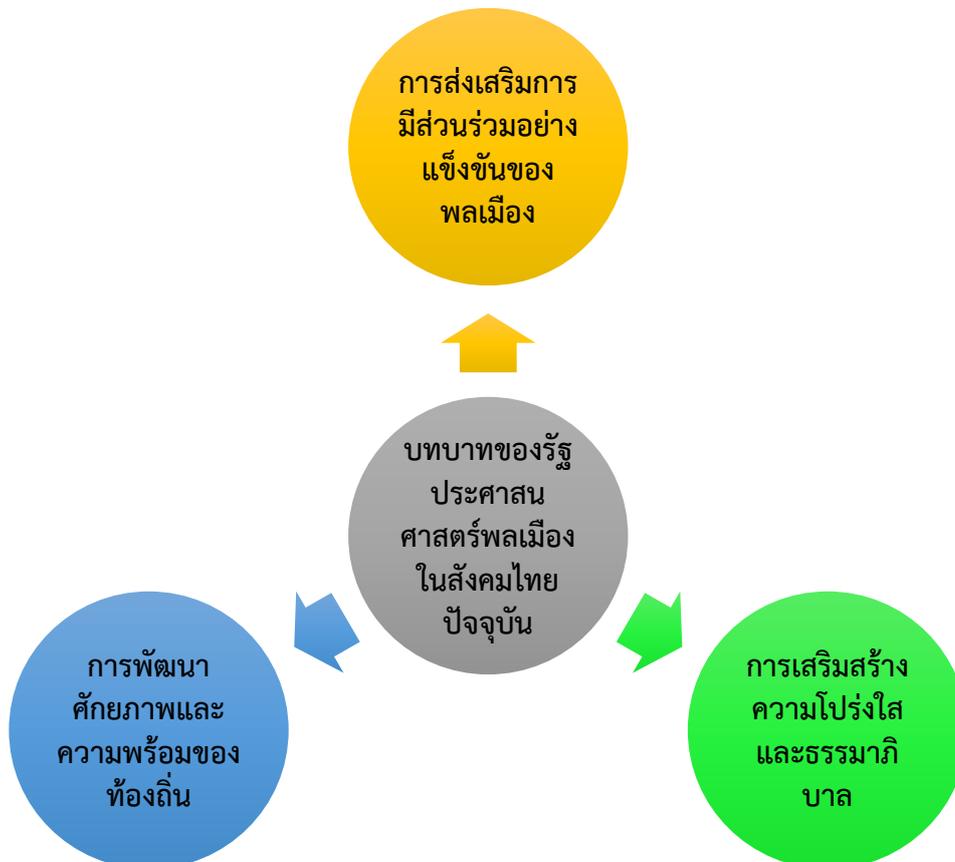
3. การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น

การเสริมสร้างขีดความสามารถของ อปท. โดยเน้นพลเมืองเป็นศูนย์กลาง: การพัฒนาบุคลากร อปท. ให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง มีทักษะในการอำนวยความสะดวกการมีส่วนร่วม และเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการบริหารงาน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสาร การเผยแพร่ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น และการให้บริการประชาชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความเข้าถึงของการมีส่วนร่วม

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การที่ อปท. และกลุ่มพลเมืองสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างกัน จะช่วยยกระดับการบริหารจัดการท้องถิ่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ดังนั้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในสังคมไทยปัจจุบันได้นำมาซึ่งโอกาสในการพัฒนาและเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า แต่ขณะเดียวกันก็เผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน การนำแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง มาประยุกต์ใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยการเน้นบทบาทของพลเมืองในฐานะผู้ขับเคลื่อน ผู้ตรวจสอบ และผู้ร่วมพัฒนา การสร้างความตระหนักรู้ การเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลาย การส่งเสริมความโปร่งใส และการพัฒนาศักยภาพทั้งของ อปท. และพลเมือง จะช่วยให้การกระจายอำนาจบรรลุเป้าหมายในการสร้างสรรค์สังคมที่เข้มแข็ง เป็นธรรม และยั่งยืนอย่างแท้จริง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากบทความ

การพลิกโฉมท้องถิ่นไทยจากเดิมที่เป็นเพียงแขนขาของราชการส่วนกลางให้เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการบริหารตนเองนั้น สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการบริหารรัฐกิจเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารรัฐกิจแนวใหม่ และการบริหารรัฐกิจแบบธรรมาภิบาล

จากรวมศูนย์อำนาจสู่การกระจายอำนาจ แต่เดิมการปกครองท้องถิ่นของไทยถูกครอบงำด้วยแนวคิดการบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิม ซึ่งเน้นการ รวมศูนย์อำนาจ ไว้ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้อำนาจในการตัดสินใจ การจัดสรรงบประมาณ และการกำหนดนโยบายไม่ได้อยู่ที่ประชาชนหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) แต่ถูกสั่งการจากข้างบนลงมา การปฏิรูปในยุคหลังได้นำแนวคิด การบริหารรัฐกิจแนวใหม่ (New Public Management - NPM) มาใช้ ซึ่งมองว่า อปท. ควรมีบทบาทเป็น “ผู้ให้บริการ” ที่ต้องตอบสนองความต้องการของ “ลูกค้า” (ประชาชน) การกระจายอำนาจจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ อปท. มีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง สามารถวางแผนและจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วกว่าเดิม

ในอดีตระบบราชการแบบเก่าให้ความสำคัญกับการ ปฏิบัติตามกฎระเบียบและขั้นตอน เป็นหลักความสำเร็จถูกวัดจากการทำตามระเบียบอย่างเคร่งครัด แทนที่จะคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงว่าตอบโจทย์ประชาชนหรือไม่ แต่เมื่อนำหลักการของ NPM มาประยุกต์ใช้ อปท. ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการเน้น กระบวนการมาเป็นการ เน้นผลลัพธ์ หรือ ผลลัพธ์ ที่จับต้องได้จากการดำเนินงาน อปท. ต้องกำหนด เป้าหมายที่ชัดเจนและวัดผลได้ เพื่อให้การใช้งบประมาณและทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าสูงสุด ตัวอย่างเช่น แทนที่จะแค่ทำตามขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างให้ครบถ้วน ก็ต้องตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนว่าการซื้อจัดจ้างนี้จะช่วยลดปริมาณขยะในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด

การบริหารรัฐกิจแบบดั้งเดิมทำให้ประชาชนมีสถานะเป็นเพียง “ผู้รับบริการ” ที่ไม่มีสิทธิมีเสียงในการตัดสินใจใด ๆ ในขณะที่แนวคิด ธรรมาภิบาล (Good Governance) เข้ามาเติมเต็มการกระจายอำนาจให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเน้นหลักการสำคัญอย่าง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบ ได้ การบริหารท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และสามารถตรวจสอบย้อนหลัง ได้ทุกขั้นตอน การมีส่วนร่วมที่มากขึ้นนี้ช่วยสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การบริหาร จัดการกิจการบ้านเมืองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

สรุป

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูปภาครัฐของไทยที่มุ่งหวังให้เกิดการบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพ การตอบสนองความต้องการของประชาชน และการสร้างเสริมประชาธิปไตยในระดับ ฐานราก อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในเชิงบวก เช่น การพัฒนาบริการสาธารณะ ที่ตรงจุดและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเชิงลบ เช่น ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคล การทุจริต และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เต็มที่

ในบริบทนี้ รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง (Civic Public Administration) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ เป็นแนวคิดที่ช่วยขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเน้นการเสริมสร้างบทบาทของ พลเมือง ในฐานะ ผู้มีส่วนร่วมสำคัญ ไม่ใช่เพียงผู้รับบริการ โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เข้มข้นผ่านการให้ความรู้ การเปิด ช่องทางที่หลากหลาย และการสร้างวัฒนธรรมการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังเน้นการเสริมสร้างความโปร่งใสและ ธรรมาภิบาลด้วยการเปิดเผยข้อมูล การส่งเสริมการตรวจสอบโดยภาคประชาชน และการสร้างความร่วมมือ ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กับภาคประชาสังคม

ดังนั้น การกระจายอำนาจจะประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงได้ จำเป็นต้องอาศัยการยกระดับบทบาทของพลเมืองให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2549). การกระจายอำนาจที่แท้จริงเป็นอย่างไร. กรุงเทพฯ: ประชาไทย.
- ชำนาญ ชูเที่ยง และคณะ. (2566). การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นภายใต้กระบวนการปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(4), 297-308.
- ธัญญพัทธ์ ภูริพิณิศนันท์. (2565). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. วารสาร มจร บัณฑิตศึกษายุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 85-100.
- พจนาลัย ไชยรังสี. (2550). การเมืองและการปกครองในประเทศสหราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรารุณ วัชรพันธ์. (2567). การขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษากับการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่ท้องถิ่นเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคม. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 44(3), 186-216.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2567). บทวิจารณ์หนังสือ “การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น” และ “ผู้ว่าฯ เลือกตั้งโดยประชาชน”. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(2), 365-376.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2560). การกระจายอำนาจเพื่อยกระดับประชาธิปไตยและเสริมสร้างความเป็นธรรม. วารสารนวัตกรรมสังคม, 1(1), 30-57.
- สุรชัย พรหมพันธุ์ และคณะ. (2567). โครงสร้างกรุงเทพมหานครตามแนวทางการกระจายอำนาจ. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 13(2), 53-72.

